

CENTAR ZA SLOBODNE IZBORE I DEMOKRATIJU
CENTER FOR FREE ELECTIONS AND DEMOCRACY

REŠAVANJE IZBORNIH SPOROVA

Osvrt na proces rešavanja
izbornih sporova tokom
lokalnih izbora 2026

SADRŽAJ

Skraćenice	1
Uvodne napomene	3
Važeći pravni okvir	4
Izborni sporovi u brojevima	5
Broj i raspodela prigovora po jedinicama lokalne samouprave	5
Podnosioci / Učesnici u postupcima zaštite izbornih prava	6
Vrste nepravilnosti / predmeti prigovora i zahteva	8
Dokazivanje i ishodi postupaka	10
Dokazivanje nepravilnosti	10
Odlučivanje izbornih komisija i ishodi postupaka	11
Odluke po žalbama	16
Zaključci i preporuke	17

SKRAĆENICE

BM	Biračko mesto	JBS	Jedinstveni birački spisak
BO	Birački odbor	LIK	Lokalna izborna komisija
GIK	Gradska izborna komisija	NSRS	Narodna skupština Republike Srbije
ZINP	Zakon o izboru narodnih poslanika	OIK	Opštinska izborna komisija
ZLI	Zakon o lokalnim izborima	RIK	Republička izborna komisija

UVODNE NAPOMENE

Dokument pred Vama predstavlja nastavak CeSID-ovog rada na **unapređenju sistema izborne pravde u Srbiji**, nakon [niza studija i analiza](#) koje su objavljene u prethodnim izbornim ciklusima. Fokus analize su **pravičnost, efikasnost, efektivnost i transparentnost rada lokalnih izbornih komisija**¹ u postupcima rešavanja po prigovorima tokom lokalnih izbora održanih 29. marta 2026. godine u *Arandelovcu, Bajinoj Bašti, Boru, Kuli, Knjaževcu, Kladovu, Lučanima, Majdanpeku, Smederevskoj Palanci i Sevojnu*.

Osim osvrta na rad lokalnih izbornih komisija, **analiza se bavi i pristupima podnosioca prigovora, kvalitetom dokaza i ishodima postupaka**, kako bi se ispitalo u kojoj meri postojeći sistem omogućava pravovremenu i nepristrasnu zaštitu izbornih prava. U kontekstu aktuelnih lokalnih izbora, važno je imati u vidu da je **sistem i dalje u fazi prilagođavanja nakon nedavnih zakonskih izmena**, što utiče na konzistentnost i kvalitet odlučivanja. Istovremeno, nizak nivo znanja građana i ograničeno učešće u postupcima dodatno otežavaju efikasnu zaštitu izbornih prava. Sve to (ponovo) ukazuje na potrebu za daljim unapređenjem procedura, jačanjem kapaciteta izbornih organa i većim fokusom na transparentnost i dostupnost mehanizama pravne zaštite, posebno na lokalnom nivou gde se najveći broj sporova i javlja.

Analiza je zasnovana na **svih 60 postupaka koji su vođeni pred lokalnim izbornim komisijama** u toku trajanja celokupnog izbornog procesa. Podaci o postupcima (sa ključnim informacijama o podnosiocima, ishodima, predmetima) preuzeti su iz javno dostupnog [Registra prigovora](#) koji vodi i objavljuje Republička izborna komisija. Kako bi se ispunila svrha istraživačkog projekta, CeSID je „ručno“ analizirao sve postupke i podatke iz Registra dopunio elementima koji se odnose na *dokazivanje nepravilnosti* (da li su priloženi bilo kakvi dokazi uz prigovor, i ako jesu, koji), *osnov postupka* (preciziranje kategorija u skladu sa prethodnim analizama) i *ishod postupka* (najpre kada je reč o razlozima odbacivanja prigovora). Na ovaj način, omogućeno je detaljnije i temeljnije razumevanje ključnih problema u domaćem procesu rešavanja izbornih sporova, a u cilju **reevaluiranja prethodno definisanih prioriteta i preporuka za unapređenje ovog sistema u svetlu novih propisa, novih nalaza i novih okolnosti**.

---

¹ **Pravičnost** zaštite izbornih prava podrazumeva pravo da se bude obavešten o postupku i njegovom toku, razuman rok da se pripremi argumentacija i da se utvrde činjenice, kao i pravo da se sprovede nepristrasan postupak utvrđivanja svih činjenica, eventualnih saslušanja i donošenja odluka. **Efikasnost** procesa zaštite izbornih prava podrazumeva brzinu postupka, adekvatne rokove za izjavljivanje prigovora i žalbi i efikasno rešavanje svih vrsta izbornih sporova i žalbi. **Efektivnost** zaštite izbornih prava podrazumeva pravo na pisanu, obrazloženu odluku koja nije nerazumna ili proizvoljna, pravo na žalbu/sudsko odlučivanje i pravo na efikasan pravni lek. **Transparentnost** zaštite izbornih prava zahteva pristup svim informacijama o sporovima (idealno u realnom vremenu, dok se proces sprovodi), otvorena ročišta i javno dostupne odluke, u skladu sa zakonskim okvirima.

VAŽEĆI PRAVNI OKVIR

Sistem zaštite izbornih prava u Srbiji menjan je poslednji put 2022. godine, u sklopu šire reforme seta izbornih zakona. Trenutni sistem uređen je [Zakonom o izboru narodnih poslanika](#) (glava XI), [Zakonom o lokalnim izborima](#) (glava IX), posredno [Zakonom o izboru predsednika Republike](#), takođe iz 2022. godine, i nizom drugih zakona koji posredno tretiraju zaštitu izbornih prava. Tu spadaju [Zakon o jedinstvenom biračkom spisku](#) i sa njime povezano [Uputstvo o sprovođenju Zakona o JBS](#), [Zakon o opštem upravnom postupku](#), [Zakon o finansiranju političkih aktivnosti](#), [Zakon o sprečavanju korupcije](#), ali i brojna uputstva, pravilnici i odredbe izbornih komisija. Kako su predmet ove analize **postupci pred lokalnim izbornim komisijama**, odnosno prigovori zbog nepravilnosti u vezi sa sprovođenjem glasanja i prigovori u toku celokupnog izbornog procesa, pregled važećeg pravnog okvira biće fokusiran upravo na najvažnije odredbe u ovim oblastima, i to **isključivo za lokalne izbore**.

U okviru lokalnih izbora, novi zakonodavni okvir redefiniše sistem zaštite izbornih prava, kako u pogledu kruga ovlašćenih podnosilaca, tako i u pogledu pravnih mehanizama. **Pravo na pokretanje postupaka** imaju različite kategorije aktera, uključujući podnosiocce proglašanih izbornih lista, birače (u ograničenom obimu, kada su pogođena njihova lična biračka prava), podnosiocce izbornih lista u postupku proglašenja, političke stranke u određenim vrstama sporova, kandidate i nosioce lista, poslaničke grupe u specifičnim postupcima, posmatrače, kao i pojedine državne i lokalne organe poput Ministarstva pravde i načelnika lokalnih samouprava. **Pri tome je uloga podnosilaca izbornih lista proširena, dok je učešće birača, u odnosu na ranija zakonska rešenja, ograničeno na uži krug situacija.**

Zaštita izbornih prava na lokalnom nivou organizovana je kao **dvostepeni postupak**. Prigovor se podnosi lokalnoj izbornoj komisiji u roku od 72 sata od donošenja odluke, preduzimanja radnje ili propuštanja, a komisija je dužna da odluči u istom roku. U postupku odlučivanja, komisija može poništiti osporenu odluku ili je zameniti novom. Protiv rešenja lokalne izborne komisije može se izjaviti **žalba višem sudu nadležnom prema sedištu skupštine jedinice lokalne samouprave**, u roku od 72 sata od objavljivanja rešenja. Izborna komisija dostavlja spise sudu u roku od 24 sata, dok sud donosi odluku u roku od 72 sata. Odluka suda je konačna i protiv nje nisu dozvoljena vanredna pravna sredstva.

Normativni okvir predviđa i **dodatne kontrolne mehanizme**, uključujući mogućnost podnošenja zahteva za proveru zapisnika o radu biračkog odbora po uzorku, kao i precizno definisane slučajeve **poništanja glasanja po službenoj dužnosti** usled ozbiljnih nepravilnosti u izbornom postupku.

Iako je krug ovlašćenih podnosilaca relativno široko postavljen, praksa pokazuje da **stvarna dostupnost pravne zaštite ostaje neujednačena, posebno imajući u vidu ograničenja u pogledu procesne informisanosti, kratke rokove i različite kapacitete aktera da efikasno koriste raspoložive pravne mehanizme**. Dodatno, uloga lokalnih izbornih komisija i viših sudova, koji su relativno skoro preuzeli ključne nadležnosti u ovoj oblasti, i dalje se razvija kroz praksu, što može uticati na ujednačenost i predvidivost odlučivanja.

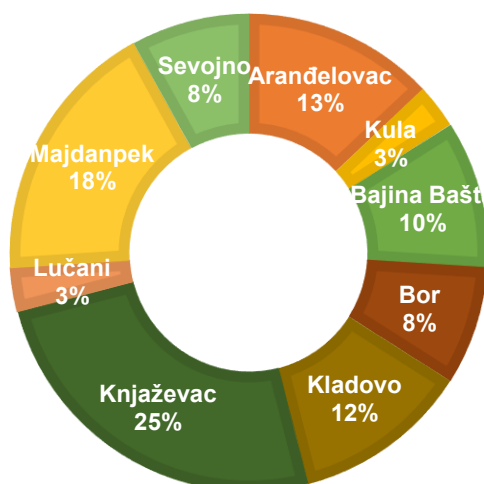
IZBORNI SPOROVI U BROJEVIMA

Kao što je objašnjeno u uvodnim i metodološkim napomenama, za potrebe analize procesa rešavanja izbornih sporova na lokalnim izborima održanim u martu 2026, korišćena je **baza podataka** koja je dostupna na [sajtu Republičke izborne komisije](#). Ova baza obuhvata **ukupno 60 postupaka u svim fazama izbornog procesa**, te su ovi postupci i predmet analize, uz **još 20 postupaka po žalbama koji su samo posredno predmet ove analize**.

BROJ I RASPODELA PRIGOVORA PO JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE

U posmatranim lokalnim izbornim komisijama zabeleženo je ukupno **60 prigovora**, pri čemu je najveći broj pristigao u **Knjaževcu (15)**, zatim u **Majdanpeku (10)**, dok ostale jedinice lokalnih samouprava beleže znatno manji broj postupaka. Većina prigovora podneta je na **izborni dan (28)** i **pre izbornog dana (29)**, dok je broj prigovora **posle izbornog dana minimalan (3)**.

Grafikon 1. Raspodela prigovora po jedinicama lokalne samouprave, u %

Posmatrano po opštinama, u više sredina (Bajina Bašta, Kula, Lučani, Sevojno) prigovori su podnošeni isključivo **pre izbornog dana**, najpre zbog proglašenja ili odbijanja proglašenja izbornih lista ili zbog drugih nezakonitih odluka izbornih komisija. Nasuprot tome, u Arandjelovcu, Kladovu i Majdanpeku dominantni su prigovori na **sam izborni dan**, što ukazuje na veći broj nepravilnosti ili spornih situacija tokom glasanja². **Knjaževac** se izdvaja kao jedina opština sa značajnim brojem prigovora u sve tri faze izbornog procesa, uključujući i period nakon izbornog dana. Ukupno posmatrano, distribucija prigovora ukazuje na to da su **ključni izazovi bili koncentrisani u fazi pripreme i na sam dan glasanja, dok su postizborne žalbe bile retke**.

² Radi adekvatnog razumevanja konteksta, važno je znati da je u Arandjelovcu podneto šest identičnih prigovora od strane različitih birača na jednom biračkom mestu.

Tabela 1. Raspodela prigovora po jedinicama lokalne samouprave, ukupno i prema momentu podnošenja, apsolutni brojevi

Lokalna izborna komisija	Broj pristiglih prigovora			
	UKUPNO	Pre izbornog dana	Izborni dan	Posle izbornog dana
Arandelovac	8	2	6	0
Bajina Bašta	6	6	0	0
Bor	5	1	3	1
Kladovo	7	1	6	0
Knjaževac	15	8	5	2
Kula	2	2	0	0
Lučani	2	2	0	0
Majdanpek	10	2	8	0
Sevojno	5	5	0	0

PODNOŠIOCI / UČESNICI U POSTUPCIMA ZAŠTITE IZBORNIH PRAVA

Kao i u svim prethodnim analizama koje je CeSID sprovodio u oblasti zaštite izbornih prava, ubedljivo najveći broj postupaka pokrenut je od strane podnosilaca **proglašanih izbornih lista** – 60%, odnosno 36 od 60. Ovaj udeo ipak je značajno niži nego u prethodnim (nacionalnim) izborima, kada je iznosio skoro 85% (2023. godine), odnosno 90% (2022. godine). Proglašene izborne liste bile su najaktivnije u Knjaževcu, gde su podnele *ukupno* 10 prigovora, a zatim u Majdanpeku, gde je podneto devet.

Tabela 2. Podnosioci prigovora - proglašene izborne liste, u apsolutnim brojevima (ukupno: 32)

Proglašena izborna lista	Jedinica lokalne samouprave	Broj pokrenutih postupaka
Ne dam	Majdanpek	9
Knjaževac uz studente	Knjaževac	8
Kladovo ima nas	Kladovo	6
Vreme je da se Bor pita	Bor	4
Ujedinjeni Sevojno	Sevojno	2
Promene	Knjaževac	2
Samo da vidim	Bajina Bašta	1
SDPS	Bajina Bašta	1
Ujedinjeni za Bajinu Baštu	Bajina Bašta	1
Glas mladih opštine Kula	Kula	1
Zajedno za Lučane	Lučani	1

Druga najzastupljenija kategorija učesnika u postupcima zaštite izbornih prava bili su **birači** – 31%, odnosno 19 od 60. Iako se u razumevanju ovog nalaza mora voditi računa o tome da je reč o lokalnim izborima, gde je upućenost birača po prirodi stvari veća na lokalne institucije nego u slučaju nacionalnih izbora, ovaj nalaz ipak ohrabruje: na ranijim izborima, procenat učešća birača u

rešavanju izbornih sporova kretao se između 5 i 10 odsto. **Od ovih 19 postupaka, muškarci su pokrenuli 11 (58%), žene 6 (32%), a dva postupka su pokrenule grupe birača (10%).**

Najviše prigovora birači su podneli u Arandelovcu (8), a zatim u Knjaževcu (5), Bajinoj Bašti (3), Sevojnu (2) i najmanje u Boru (1).

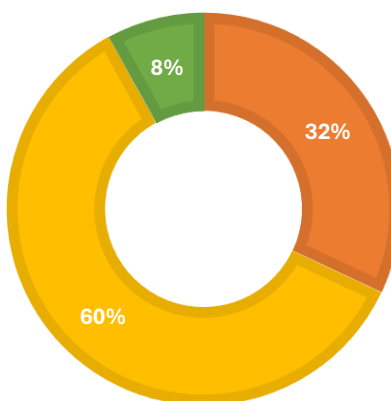
Ovde je ipak potrebno dati i dodatno obrazloženje – od osam prigovora evidentiranih u Arandelovcu, **čak 6 bilo je identično, iako podneto od strane različitih birača**. Svi prigovori podneti su zbog nepravilnosti u proceduri glasanja van biračkog mesta (BM 1), uz navod da je biračima uskraćeno pravo glasa jer im birački odbor nije omogućio potpisivanje potvrde o glasanju van biračkog mesta. Svi prigovori **dostavljeni su uz iste tekstove, rukom ispisani od strane različitih birača, u približno isto vreme**. Lokalna izborna komisija usvajala je prigovore i poništavala glasanje na biračkom mestu na osnovu podnetih prigovora (po navodima iz rešenja, od 22 potvrde o biračkom pravu koje su vraćene na biračko mesto, nijedna nije bila potpisana!). Ipak, ovlašćeni predstavnici liste GG Studenti za Arandelovac – Mladost pobeđuje podnosili su žalbe protiv rešenja LIK i pogrešne primene propisa, što je Viši sud u Kragujevcu uvažio, poništio rešenja LIK i odbacio prigovore birača kao nepotpune (zbog kritičnih nedostataka propisanih zakonom).

Vrlo je zanimljivo da **nijedan prigovor podnet od strane birača nije vezan za izborni dan ili nepravilnosti na biračkom mestu**, izuzev onih šest identičnih prigovora na jednom biračkom mestu u Arandelovcu.

Osim proglašanih izbornih lista i birača, u procesima zaštite izbornih prava učestvovala su i **druge kategorije podnosilaca**: dva puta članovi izbornih komisija, dva puta posmatrači i jednom kandidat za odbornika – zbirno u **8% slučajeva**.

Grafikon 2. Kategorije podnosilaca prigovora, u %

■ Birač ■ Proglašena izborna lista ■ Drugi podnosioci

Iako je udeo birača u procesu rešavanja izbornih sporova prividno veliki (usled prethodno opisane situacije u Arandelovcu), činjenica je da građani nisu u dovoljnoj meri aktivni u zaštiti svojih izbornih prava. Na snazi ostaje ranije izneti zaključak da je proces je još uvek „prisvojen“ od strane političkih stranaka i organizacija koje učestvuju u izbornoj trci.

VRSTE NEPRAVILNOSTI / PREDMETI PRIGOVORA

Prateći dosadašnju CeSID-ovu metodologiju u analizi procesa rešavanja izbornih sporova u važećem sistemu, predmeti prigovora razvrstani su po sledećim kategorijama – videti tabelu ispod.

Tabela 3. Predmeti prigovora, u apsolutnim brojevima i u procentima

Predmet prigovora	Broj	%
Nezakonite odluke izbornih organa	16	27
Nepravilnosti u kandidovanju ili sprečavanje kandidature	12	20
Nepravilnosti u vezi sa glasanjem van biračkog mesta	9	15
Proceduralni problemi	8	13
Nepravilnosti u vezi sa glasanjem – narušavanje tajnosti i slobode glasa	5	8
Druga krivična dela protiv izbornih prava	3	5
Nepravilnosti u vezi sa utvrđivanjem rezultata	3	5
Drugo	3	5
Kampanja na biračkom mestu ili ispred	1	2

U skladu sa time, većina prigovora u vezi sa **nezakonitim odlukama izbornih organa** odnosila se na fazu pre izbornog dana, a posebno na povredu prava na posmatranje izbora. Naime, osam od 16 prigovora u ovoj kategoriji podneto je protiv odluka više lokalnih izbornih komisija da se jednom novosadskom udruženju građana odobri status domaćeg posmatrača. Osim toga, prigovori su se odnosili na osporavanje redosleda na zbirnoj izbornoj listi, probleme sa uređivanjem izbornih lista po zaključku izborne komisije, na nezakonitosti pri usvajanju Ukupnog izveštaja o rezultatima izbora i na rešenja o ispravljanju zapisnika o radu BO. *Od svih ovih prigovora, usvojen je samo jedan – u Knjaževcu, gde je LK neosnovano odbila zahtev jedne posmatračke misije da posmatra izbore. Po prigovoru, prethodna odluka stavljena je van snage, a nova je doneta na osnovu ponovljenog uvida u Statut organizacije.*

U kategoriji **nepravilnosti u kandidovanju ili sprečavanju kandidature**, evidentirani su prigovori koji se odnose na propuste izbornih lista da ispoštuju zakonom propisanu rodnu kvotu, na nezakonitosti pri prikupljanju potpisa i overavanju dokumenata, kao i na probleme sa dokumentacijom koja je dostavljena uz izborne liste. Zabeleženi su i prigovori koji su osporavali upotrebu imena i prezimena lica u nazivu liste, ali i oni koji su osporavali sličnost naziva izbornih lista sa političkim akterima koji nisu sa njom povezani. *Od 12 prigovora koje smo svrstali u ovu kategoriju, usvojena su dva: jedan u Sevojnu jer je na listi bilo lice bez prava kandidovanja, a drugi u Lučanima, gde je proglašena lista osporavana zbog činjenice da je sporazum o obrazovanju grupe građana potpisan i overen pre raspisivanja izbora, protivno Zakonu o lokalnim izborima.*

Treći najčešći osnov prigovora na ovim izborima bile su **nepravilnosti u vezi sa glasanjem van biračkog mesta**. Ovo pitanje već duže vreme predstavlja veoma važan problem u izbornom procesu, iz najmanje dva razloga: procedura naizgled deluje komplikovano, kako biračima, tako i biračkom odboru i poverenicima koji sprovode glasanje; sa druge strane, sama organizacija i pristup glasanju van biračkog mesta kreiraju značajan prostor za manipulaciju izbornim materijalom (prijavama za glasanje, potvrđama, potpisima, glasovima), a samim tim i voljom birača. Opštine u kojima su evidentirani prigovori zbog nepravilnosti u vezi sa glasanjem van biračkog mesta su Majdanpek, Arandelovac i Knjaževac. *U ovoj kategoriji, usvojeno je čak pet prigovora (od šest identičnih u Arandelovcu, jedan je odbačen), ali su odluke o usvajanju prigovora poništene u drugom stepenu.*

Među **proceduralnim problemima**, evidentirani su prigovori zbog neadekvatnog uređivanja biračkog mesta *pre glasanja*, nedosledne upotrebe spreja, upotrebe telefona i drugih sličnih stvari. Na jednom biračkom mestu organizovan je doručak za turiste paralelno uz održavanje glasanja, a na jednom **primedbe nisu objavljene uz zapisnik** o radu biračkog odbora iako je naznačeno da ih ima. *Nijedan od ovih prigovora nije usvojen.*

*Indikativan je pristup nekih izbornih komisija u odlučivanju po prigovorima zbog proceduralnih problema, odnosno u **obrazlaganju odluka**. Primera radi, u Kladovu je podnet prigovor zbog propuštanja LIK da sprovede radnju, odnosno da pre glasanja objavi broj birača koji su se prijavili za glasanje van biračkog mesta. Ova procedura propisana je Zakonom o izboru narodnih poslanika: „Lokalna izborna komisija do otvaranja biračkih mesta na veb-prezentaciji objavljuje ukupan broj birača sa njenog područja koji su je do dana glasanja obavestili da žele da glasaju van biračkog mesta“. Pri odbijanju prigovora kao neosnovanog, izborna komisija u Kladovu navela je: „Dana 29. marta 2026. godine izborna komisija donela je informaciju o prijavljenom broju birača koji glasaju van biračkog mesta i objavila je na veb prezentaciji RIK, koja je aploudovana u 08:01 časova, **najverovatnije zbog tehničkih nedostataka**.“*

U grupi prigovora koji su podneti zbog **narušavanja tajnosti i slobode glasa**, uočeno su porodično i grupno glasanje, vođenje spiskova sa redosledom birača koji su izašli na glasanje, organizovano dovođenje birača na glasanje i slično. *Nijedan od ovih prigovora nije usvojen, uz napomenu da ni uz jedan nisu priloženi ni dokazi.*

Među **preostalim kategorijama prigovora**, nalaze se oni koji su podneti zbog falsifikovanja potpisa, bugarskog voza, vođenja paralelnih biračkih spiskova i problema sa utvrđivanjem rezultata po završetku glasanja. Svi su odbijeni ili odbačeni.

*U slučaju poslednjih održanih izbora izazovi u zaštiti izbornih prava dominantno su vezani za **postupanje izbornih organa i rane faze izbornog procesa**, dok su nepravilnosti na sam dan glasanja i nakon zatvaranja biračkih mesta veoma retko predmet formalnih postupaka.*

*Posebno se izdvajaju **pitanja zakonitosti rada izbornih komisija, kao i nepravilnosti u postupku kandidovanja i organizaciji glasanja van biračkog mesta**, koje ostaje jedna od najosetljivijih tačaka izbornog procesa.*

DOKAZIVANJE I ISHODI POSTUPAKA

Dokazivanje nepravilnosti

Dokazivanje nepravilnosti u izbornom procesu **otežano je nizom strukturnih i proceduralnih ograničenja**. Nepravilnosti se često dešavaju u kratkom vremenskom okviru i bez prisustva nezavisnih svedoka, dok učesnici retko raspolažu materijalnim dokazima. Dodatno, upotreba fotografija i video-snimaka kao dokaza je ograničena ili nedozvoljena, što značajno sužava mogućnosti dokumentovanja spornih situacija. Postupci su pritom **visoko formalizovani i odvijaju se u izuzetno kratkim rokovima za odlučivanje**, što ostavlja malo prostora za prikupljanje i izvođenje dokaza. Istovremeno, u postupcima po prigovorima ne postoje mehanizmi poput suočavanja stranaka ili javnih rasprava, što dodatno otežava utvrđivanje činjeničnog stanja. Sve navedeno, uz **nedovoljnu informisanost učesnika i strah od posledica**, doprinosi tome da mnoge nepravilnosti ostanu neprijavljene ili nedovoljno dokazive u formalnim postupcima.

Formalno pravno posmatrano, pitanje obaveznosti dokaza uređeno je [Zakonom o lokalnim izborima](#) koji u članu 81 propisuje da *prigovor mora da bude razumljiv i da sadrži sve ono što je potrebno da bi po njemu moglo da se postupi, a naročito [...] dokaze*". Istu odredbu, samo za zahtev za poništavanje izbora, propisuje i [Zakon o izboru narodnih poslanika](#) u članu 149, a **oba propisa nepotpunost zahteva/prigovora navode kao razlog za njihovo odbacivanje**.

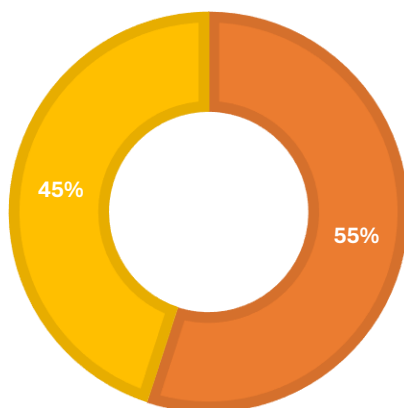
Od 60 analiziranih prigovora, čak 33 formalno nije sadržalo nijedan dokaz³, iako je dostavljanje dokaza zakonski obavezan element za njihovu valjanost. U tom smislu, ovakvi prigovori bi po pravilu morali biti odbačeni kao nepotpuni, bez ulaženja u njihovu sadržinu. Međutim, analiza pokazuje **neujednačenu praksu izbornih komisija: u 12 slučajeva komisije su ipak ulazile u meritum prigovora, pri čemu su šest odbile, a šest usvojile**.

Ovakav pristup otvara nekoliko važnih pitanja. Pre svega, neujednačeno postupanje **dovodi u pitanje pravnu sigurnost i predvidivost izbornog postupka**, jer podnosioci ne mogu pouzdano da procene kako će njihov prigovor biti tretiran. Dodatno, ulaženje u meritum uprkos formalnim nedostacima može stvoriti **utisak arbitrarnosti i selektivne primene pravila**, naročito ukoliko ne postoje jasni kriterijumi kada se takav pristup primenjuje. Istovremeno, ovakva praksa može **obesmisлити procesne standarde i podstaći podnošenje nedovoljno potkrepljenih prigovora**, oslanjajući se na mogućnost da će ih komisija ipak razmatrati po suštini. Sa druge strane, može se pretpostaviti da su **komisije u pojedinim slučajevima imale nameru da zaštite izborna prava i otklone očigledne nepravilnosti**, čak i kada prigovori nisu formalno potpuni. Ipak, bez jasnog i ujednačenog pristupa, ovakvo postupanje ostaje problematično, jer narušava princip jednakosti učesnika u postupku i dosledne primene propisa.

³ U 29 prigovora nijedan dokaz nije eksplicitno naveden ili dostavljen, a u 4 prigovora su dati predlozi da se saslušaju članovi biračkog odbora.

Grafikon 3. Upotreba dokaza u procesu rešavanja izbornih sporova, u %

■ Prigovori bez dokaza ■ Prigovori sa dokazima

Većina dostavljenih dokaza uz prigovore podrazumevala je zapisnike sa sednica izbornih komisija, sporna rešenja i odluke, presude sudova, izborne liste, statute i slično.

*Jedan od slučajeva u kojima je osim formalnih dokumenata priložena i **izjava birača** evidentiran je u Bajinoj Bašti. Naime, prigovor je uložio birač koji osporava proglašenje liste zbog navodno krivotvorenih i lažiranih izjava – navodeći da je sam namerno dao potpis podrške kako bi dokazao da se dešava kršenje zakona. Podrška je, kako birač navodi, data van rokova za prikupljanje potpisa, a pri predaji liste su datumi prepravljani, kao i redosled u knjizi potpisa. Uz prigovor je dostavljena potpisana overena izjava, uz navod da se prilaže i slika lične karte kao potvrda da su potpisi različiti, ali ovaj dokument nije deo objavljenog prigovora u Registru. Izborna komisija je, prateći već ustaljenu praksu, prigovor odbila uz sledeće **obrazloženje**: „Što se tiče navoda iz prigovora da se radi o falsifikovanim potpisima u iste komisija nije ulazila, **niti su od uticaja na odlučivanje** jer se radi o izjavama koje su date pred nadležnim organom, tj. Opštinskom upravom opštine Bajina Bašta, ovakve izjave imaju snagu javne isprave i da ih komisija mora smatrati pravnovaljanim dok se eventualno ne dokaže suprotno u odgovarajućem zakonom propisanom postupku.“ Ovaj stav potvrdio je i Viši sud u Užicu, odlučujući po žalbi birača.*

Od 27 prigovora u kojima su dostavljeni dokazi, usvojena su svega dva – jedan u Lučanima (zbog nepravilnosti u proglašenju izborne liste) i jedan u Knjaževcu (zbog nezakonite odluke komisije da uskrati pravo na posmatranje). U prvom slučaju, kao dokaz je korišćena celokupna dokumentacija (sporazum o osnivanju GG, rokovnik izbornih radnji i slično), a u drugom lista prethodnih ovlašćenja koje su izborne komisije dale udruženju u drugim izbornim procesima.

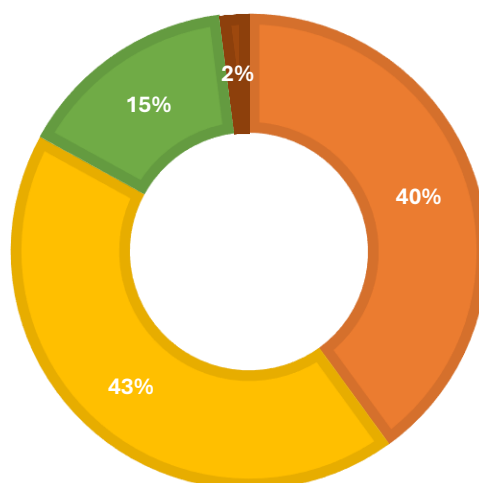
Odlučivanje izbornih komisija i ishodi postupaka

Zbirno posmatrano, od svih 60 prigovora, izborne komisije su **usvojile svega 9, odnosno 15%**. **Odbijeno je 43%** (ukupno 26), a **odbačeno 40%** (ukupno 24). Jedan prigovor je usvojen delimično.

Radi potpunog razumevanja, važno je i ovde podsetiti da je od ovih devet prigovora pet usvojeno u Arandelovcu na osnovu tipskih prigovora⁴, te da je sve njih Viši sud u drugom stepenu odbio. Poređenja radi, na parlamentarnim izborima 2023. godine, procenat odbijenih prigovora bio je identičan – 43, a odbačenih je bilo još više – 54%. Tada je od zbirno 929 postupaka bilo usvojeno ukupno šest.

Grafikon 4. Ishodi prigovora pred izbornim komisijama, u %

■ Odbačeno ■ Odbijeno ■ Usvojeno ■ Delimično

Kada je reč o **odbačenim prigovorima**, najčešći razlog za odbacivanje bio je usled nepotpunosti – 41%, a zatim zbog nedozvoljenosti – 25%. Kao neblagovremeno je odbačeno 13%, a isti procenat odbačen je iz višestrukih razloga. Preostali prigovori odbačeni su kao izjavljeni od strane neovlašćenog lica ili jer je stvar već bila presuđena.

U tabeli koja sledi dat je pregled svih 9 prigovora koji su usvojeni kao osnovani pred izbornim komisijama.

Tabela 4. Pregled „uspešnih“ prigovora pred izbornim komisijama

Podnosilac	JLS	Vrsta nepravilnosti	Kratak opis	Dokaz
Birač	Sevojno	Nepравilnosti u kandidovanju / sprečavanje kandidature	Na proglašenoj listi je bilo lice koje nema biračko pravo na teritoriji Sevojna	ne

⁴ Šesti prigovor je odbačen kao izjavljen od strane neovlašćenog lica, jer ga je podnelo lice koje nije upisano u izvod iz biračkog spiska za sporno biračko mesto.

Birač	Knjaževac	Nepravilnosti u kandidovanju / sprečavanje kandidature	Na proglašenoj listi nije bila ispoštovana kvota o manje zastupljenom polu	Izborna lista, Zaključak o otklanjanju nedostataka, rešenje o delimičnom usvajanju prigovora,
Proglašena izborna lista	Lučani	Nepravilnosti u kandidovanju / sprečavanje kandidature	Podnosilac proglašene liste potpisao je i overio sporazum o osnivanju grupe građana pre donošenja odluke o raspisivanju izbora	Uvid u celokupnu dokumentaciju
Drugo	Knjaževac	Nezakonite odluke izbornih organa	Posmatračkoj misiji nezakonito uskraćeno pravo na posmatranje izbora	Prethodna ovlašćenja za posmatranje u drugim izbornim procesima
Birač	Arandelovac	Glasanje van BM	Biračima uskraćeno pravo glasa tako što im nisu date na potpisivanje potvrde o glasanju	Ne
Birač	Arandelovac	Glasanje van BM		Ne
Birač	Arandelovac	Glasanje van BM		Ne
Birač	Arandelovac	Glasanje van BM		Ne
Birač	Arandelovac	Glasanje van BM		Ne

Radi ilustracije i potpunog razumevanja procesa rešavanja izbornih sporova u Srbiji, a posebno problema **neujednačene prakse**, ispod ćemo predstaviti i neke zanimljive primere postupanja izbornih komisija.

*Kada je reč o izdavanju ovlašćenja za posmatranje, beležimo dve suprotne situacije. Izborne komisije u Kuli, Bajinoj Bašti i Sevojnu akreditovalе su posmatračku misiju UG „Perspektiva mladih“, zbog čega je uložen niz prigovora jer udruženje koje je podnelo zahtev po Statutu ne ostvaruje ciljeve u oblasti izbora, što je uslov propisan Zakonom. Pri odbijanju prigovora kao neosnovanih, komisije su ponovo izvršile uvid u Statut udruženja i **utvrdile** da se u navodi da se udruženje „bavi edukacijom u oblastima demokratije i značaja aktivnog učešća mladih u izbornom procesu“. **Izborna komisija Bajine Bašte** dodatno je obrazložila da se udruženje bavi i podizanjem nivoa svesti građana o značaju ljudskih prava, te da Ustav garantuje izbornu pravo kao ljudsko pravo, iz čega proizilazi da se cilj Udruženja podrazumeva i izbornu pravo. Kako se radi o lokalnim izborima, komisija je kao argument u korist izdavanja ovlašćenja koristila i ciljeve vezane za razvoj demokratije i vladavine prava: „... s obzirom da je izborni proces sastavni deo demokratije.“ Sa druge strane, izborna komisija u Knjaževcu **odbila je da izda ovlašćenje** Udruženju KROV. Kao razlog za odbijanje, OIK je navela da se uvidom u Statut utvrđuje da u ciljevima nije navedeno da je ono osnovano radi ostvarivanja ciljeva u oblasti izbora, niti se to može utvrditi uvidom u ostale ciljeve. Istovremeno, izborne komisije u Bajinoj Bašti, Sevojnu i Boru su prihvatile prijavu i izdale ovlašćenje za posmatranje izbora. Pri postupanju po prigovoru, komisija je stavila van snage prethodno*

rešenje, ponovo razmotrila Statut i utvrdila da se Udruženje bavi zaštitom ljudskih prava, uspostavljanjem regionalne saradnje i stvaranjem svesti građana o potrebi učešća u donošenju odluka, te da su to ciljevi koji se ostvaruju u oblasti izbora.

Zanimljivo je postupala i komisija u Arandjelovcu kada je reč o **šest identičnih prigovora koji su pristigli zbog nepravilnosti u glasanju van biračkog mesta.**

Izborna komisija je **odlučila** da su prigovori osnovani, s obzirom na to da su podnosioci neosnovano sprečeni da glasaju od strane biračkog odbora. Pri odlučivanju, komisija je konstatovala da su se birači pravovremeno prijavili za glasanje van biračkog mesta, da ne postoji dokaz da je birački odbor obezbedio ostvarenje njegovog prava na glasanje, da je uvidom u izvod iz biračkog spiska utvrđeno da podnosioci nisu glasali, te da je i sam birački odbor konstatovala da **od 22 glasanja van biračkog mesta baš nijedna potvrda nije potpisana.** Izborna komisija je u ovim slučajevima **propustila da primeti formalne nedostatke** u smislu sadržine prigovora, nedostatka bitnih elemenata (datum, predmet, navodi ko je i kada preduzeo radnju, dokazi i drugo), neurednosti i nerazumljivosti. Viši sud u Kragujevcu je u tom smislu utvrdio da je OIK Arandjelovca morala odbaciti prigovor jer ne sadrži obavezne elemente propisane članom 81 Zakona o lokalnim izborima, a posebno potpis podnosioca - prigovori su poslani u .pdf formatu posredstvom elektronske pošte, bez elektronskog potpisa ili digitalizovanog oblika potpisa.

Veoma zanimljiva situacija uočena je u Knjaževcu, gde je GG Knjaževac uz studente podnela **prigovor protiv Rešenja Izborne komisije kojim je odbijeno proglašenje ove izborne liste.** Lista je predata blagovremeno, zajedno sa svom

potrebnom dokumentacijom i uz 632 overena potpisa birača, dok zakon predviđa uslov od 300 birača. U postupku odlučivanja o proglašenju izborne liste, komisija je utvrdila da **lista ima nedostatke i donela zaključak o otklanjanju nepravilnosti u roku od 48h** tako što će se dostaviti nedostajući potpisi. Uočena nepravilnost, po shvatanju komisije, odnosila se na činjenicu da dva potpisa **među prvih 300** nisu valjana, dok preostala 332 potpisa nisu ni uzeta u razmatranje. U svom rešenju, Komisija je navela da „Ako bi se desilo da je u spisku ime koje nema validan potpis podrške, sistem može da ga prepozna kao ispravan i stavi ga na spisak birača koji su podržali izbornu listu, iako to u stvarnosti nije slučaj, a što je u konkretnom slučaju. **Tako bi ti birači bili uskraćeni da svoju podršku, eventualno, daju drugoj listi, jer bi bili „zaključani“ u okviru 300 birača koji su već podržali ovu listu.**“ Očekivano, usledila je žalba Višem sudu u Zaječaru, koji je žalbu usvojio, poništio rešenje izborne komisije i proglasio osporavanu izbornu listu. Ostaje nejasno po kom osnovu je komisija odlučila da ceni validnost samo prvih 300 potpisa, a ne svih podnetih birača po azbučnom redosledu, kako uređuju i propisi.

Ono što se ponovo izdvaja kao važan problem u dokazivanju nepravilnosti je tretiranje **primedbi uz zapisnik o radu biračkog odbora.** Evidentirani su i prigovori u kojima se navodi da je iz Zapisnika jasno da su primedbe date, ali da **one nisu objavljene na sajtu ili nisu deo izbornog materijala.** Posebno je važno ovo pitanje bilo u Knjaževcu, gde se vodila dugotrajna pravna borba oko biračkog mesta broj 8 i utvrđivanja konačnih rezultata. U ovom slučaju, naznačeno je da postoje primedbe ali one nisu bile objavljene; postupajući po prigovoru, izborna komisija je ispravljala zapisnik o radu

biračkog odbora bez uvida u primedbe; u ispravljenom zapisniku i dalje je bilo označeno da primedbe postoje, ali [bez uvida u njih](#): „*primedba konstatovana na zapisniku o radu biračkog odbora nije dostavljena od strane istog prilikom primopredaje izbornog materijala posle glasanja, te samim tim nije mogla biti objavljena na veb prezentaciji RIK-a.*“ Takođe, OIK je propustio da objavi zapisnik o ispravljanju zapisnika o radu biračkog odbora, a nije ga ni dostavio Sudu u odgovoru na žalbu. Po oceni Višeg suda u Zaječaru, „*činjenica da zapisnik sa sednice (...) nije objavljen na veb-prezentaciji RIK, niti dostavljen sudu uz odgovor na žalbu, po oceni suda predstavlja ozbiljnu povredu načela transparentnosti i prava na efikasan pravni lek (...). Ovakvo postupanje OIK po nalaženju suda dovelo je do ugrožavanja legitimiteta izbora, kao obesmišljavanja prava na prigovor i žalbu (...)*“. Ono što je važno za ukupni proces je jasno **ukazivanje OIK da je u smislu odredaba ZLI u obavezi da na veb prezentaciji RIK-a objavi sve prigovore i primedbe na rad biračkog odbora, te nepravilnosti uočene na biračkom mestu.**

Kao jednu opštu napomenu o radu izbornih komisija, navodimo i **značajne razlike u radu lokalnih izbornih komisija kada je reč o pseudonomizaciji podataka o ličnosti** u Registru prigovora. Podsećanja radi, [Uputstvo o pseudonomizaciji podataka o ličnosti](#) usvojeno je 2023. godine i propisuje načine na koji se vrši zaštita osetljivih podataka, kao što su JMBG, brojevi ličnih dokumenata, adrese, kontakt podaci i slično. Analiza prigovora iz RIK-ovog Registra pokazuje da je praksa raznolika. Dok veliki deo izbornih komisija poštuje ovu obavezu, postoje i one komisije koje su u nekim postupcima objavile **apsolutno sve podatke podnosilaca prigovora – među njima su, na primer, Bor i Bajina Bašta.** Dakle, neophodno je **hitno pristupiti dodatnoj obuci sekretara lokalnih izbornih komisija** (kao odgovornim licima prema spomenutom Uputstvu) na polju efikasnije zaštite ličnih podataka u skladu sa aktivnim propisima.

Važno je reći i da su izborne komisije radile **u skladu sa rokovima, efikasno.** Postupci su **rešavani po hitnom postupku**, a odluke su objavljivane pravovremeno na portalu Republičke izborne komisije, što je uticalo na transparentnost.

Tri godine nakon prethodnog izveštaja o procesu rešavanja izbornih sporova, i **dalje stoje isti zaključci i nalazi kada je reč o dokazivanju i ishodima postupaka:** Statistika i pregled „uspešnih“ slučajeva pokazuju da je dokazivanje nepravilnosti u izbornom procesu jako teško, nekada i nemoguće – najpre usled činjenice da propisi jasno zahtevaju dokaze, ali **ne definišu šta čini prihvatljiv, odnosno dovoljan dokaz za poništavanje izbora.** Postojeća praksa (ne samo u ovom izbornom procesu) pokazala je da fotografije i video snimci nisu upotrebljivi dokazi, jer su najčešće pribavljeni protivpravno, ali je otvorila i **pitanje upotrebljivosti Zapisnika o radu biračkog odbora i pripadajućih primedbi kao dokaza.** Podsećanja radi, *Zapisnik je ključni i praktično jedini dokument koji pokazuje kvalitet izbornog dana i koji sadrži navode o svim dešavanjima koja su od uticaja na glasanje. Njega popunjavaju predstavnici organa za sprovođenje izbora - članovi biračkog odbora koji su imenovani od strane proglašanih izbornih lista i finansirani iz državnog budžeta, kako bi efikasno i zakonito sproveli izborni dan.* Činjenica da je moguće da primedbe prosto ne budu dostavljene uz Zapisnik, ili da se njima manipuliše na bilo koji način, **uskraćuje mogućnost da se nedvosmisleno utvrdi šta se dešavalo na biračkom mestu**, te se i postupci odbijaju kao neosnovani. Ono na šta posebno treba skrenuti pažnju je i **izostanak bilo kakve odgovornosti onih članova biračkih odbora** u slučajevima u kojima je zapisnik popunjavan netačno, ili kada primedbe kao posebna

izjava uz Zapisnik prosto nisu dostavljane nadležnim komisijama. Istovremeno, još jedno „nasleđe“ koje otežava dokazivanje izbornih nepravilnosti je **politički sastav organa za sprovođenje izbora**, kako izbornih komisija, tako i biračkih odbora – pa se postupci povremeno vode političkim interesima, a ne okolnostima i činjenicama.

Još je jedna važna tema koju je neophodno spomenuti kada je reč o ishodima postupaka, a to je **disproporcija pravnih lekova u odnosu na ozbiljnost (dokazanih nepravilnosti) u izbornom procesu**. Naime, domaći zakonodavni okvir predviđa isključivo poništavanje izbora kao sankciju za set težih nepravilnosti – ne postoje novčane, administrativne ili bilo koje druge sankcije koje bi mogle da budu propisane u slučaju nepravilnosti koje nisu od presudnog uticaja na glasanje na biračkom mestu, odnosno na rezultate. Ova specifičnost izbornog procesa u Srbiji posebno je važna u okolnostima kada je do nepravilnosti došlo usled nenamerne greške ili propusta člana biračkog odbora ili birača, odnosno u onim okolnostima kada greška sama po sebi ne podrazumeva nepoštenost izbornog procesa. U tom smislu, bilo bi korisno u daljim raspravama o izmeni zakonodavnog okvira razmotriti **pitanje stepenovanja sankcija** koje stoje na raspolaganju izbornim komisijama. Izvesno je da bi ovakvo rešenje smanjilo nekažnjivost članova biračkih odbora, ali i ispunilo svrhu odvratanja, odnosno sprečavanja nedozvoljenog ponašanja u budućnosti.

*Veoma mali broj pokrenutih postupaka okončan je u korist podnosilaca, što potvrđuje da je **dokazivanje nepravilnosti u izbornom procesu i dalje izuzetno teško**. Iako je zakonska obaveza dostavljanja dokaza uvedena radi sprečavanja zloupotreba, u praksi, uz **restriktivan pristup prihvatljivosti dokaza i kratke rokove**, često ograničava efektivnu zaštitu izbornih prava.*

*Dodatni problem predstavlja **neujednačena praksa izbornih komisija**, koje u pojedinim slučajevima ulaze u meritum i kada prigovori ne ispunjavaju formalne uslove, čime se narušavaju **pravna sigurnost i dosledna primena propisa**.*

Odluke po žalbama

Nadležnost za odlučivanje po žalbama na lokalnim izborima imaju viši sudovi, po teritorijalnom principu. Tokom ovog izbornog procesa, upućeno je ukupno **20 žalbi** – Viši sud u Zaječaru odlučivao je o 9, u Kragujevcu o 6 i u Užicu o 5.

Tačno polovina (10) je odbijena ili odbačena, u jednoj je odluka bila delimična, a u 8 je žalba prihvaćena i prethodna odluka poništena. Od ovih 8, 5 se odnosi na tipske slučajeve u Arandjelovcu, dok su preostale tri usvojene u Zaječaru zbog nepravilnog rada OIK Knjaževac.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Tri su ključna nalaza koja se izdvajaju u analizi procesa rešavanja izbornih sporova na lokalnim izborima održanim u martu 2026. godine: (1) **struktura i priroda nepravilnosti**, (2) **uloga učesnika u postupcima** i (3) **praksa organa koji odlučuju o prigovorima**.

Najpre, nalazi potvrđuju da su ključni izazovi u zaštiti izbornih prava koncentrisani u **ranim fazama izbornog procesa i u postupanju izbornih organa, dok su nepravilnosti na sam dan glasanja i nakon zatvaranja biračkih mesta retko predmet formalnih postupaka**. Posebno se izdvajaju pitanja zakonitosti rada izbornih komisija, postupka kandidovanja i organizacije glasanja van biračkog mesta, koje ostaje jedna od najosetljivijih tačaka izbornog procesa. Istovremeno, **dokazivanje nepravilnosti ostaje izuzetno teško**, najpre zbog restriktivnog pristupa dokazima, kratkih rokova i ograničenih procesnih mehanizama, što u velikoj meri utiče na ishode postupaka.

Drugo, iako je **učešće birača** u odnosu na prethodne izborne cikluse formalno povećano, ono je i dalje ograničeno i delimično uslovljeno specifičnim lokalnim okolnostima, dok **proces zaštite izbornih prava ostaje dominantno u rukama političkih aktera**. Istovremeno, uočava se da **značajan broj prigovora ne ispunjava osnovne formalne uslove**, uključujući i dostavljanje dokaza, što dodatno otežava efikasno korišćenje pravnih mehanizama zaštite.

Konačno, praksa lokalnih izbornih komisija i dalje karakteriše **neujednačenost u postupanju, posebno u pogledu tumačenja procesnih uslova i pristupa dokazima**. U pojedinim slučajevima komisije ulaze u meritum i kada prigovori ne ispunjavaju formalne uslove, dok se u drugim situacijama primenjuje strogo formalistički pristup, što dovodi u pitanje pravnu sigurnost, jednakost učesnika i doslednu primenu propisa. Istovremeno, novi zakoni zadržali su **partijsko obeležje** izbornih komisija i biračkih odbora, odnosno snažan uticaj političkih stranaka i organizacija na proces sprovođenja izbora. Neprofesionalna izborna administracija u tom smislu generiše niz problema koji su karakteristika domaćeg sistema godinama unazad, a to se posebno ogleda u velikoj zavisnosti odluka od političkih interesa i povremenim pokušajima zloupotrebe sistema zarad ostvarenja partijskih ciljeva. U ovom kontekstu, kao posebno važan problem uočava se **sistemska odsustvo odgovornosti za neprofesionalan i/ili nezakonit rad članova organa za sprovođenje izbora**, pa tako izostaju krivični ili prekršajni postupci, a nema ni jasne evidencije o učinku i radu članova biračkih odbora.

Među **pozitivnim stranama**, nesporno je da sistem dobro funkcioniše u smislu **brzine/hitnosti postupaka** i u smislu **transparentnosti** podataka koja je značajno unapređena u odnosu na raniji period. Odluke u svim postupcima dostupne su na portalu Republičke izborne komisije, podnosioci su obavešteni o ishodima postupaka, a javnosti je omogućen uvid i u sav prpratni materijal, ukoliko ga ima. Takođe, ukupno posmatrano, sistem je dobro postavljen jer garantuje **dvostepenu zaštitu** izbornih prava, odnosno mogućnost osporavanja odluka prvostepenih organa.

U svetlu novih propisa, novih nalaza i novih okolnosti koje su uočene pri izradi ove analize, CeSID je pristupio **reevaluaciji prethodno iznetih preporuka i predloženih strateških intervencija i fokusirao ih je na rad lokalnih izbornih komisija i viših sudova** kao ključnih aktera u zaštiti izbornih prava. Prateći logiku uspostavljenu u analizi iz 2021. godine, predložene intervencije će biti

podeljene u četiri oblasti: (1) Institucionalni model rešavanja izbornih sporova, (2) Pravila i postupci za istragu i rešavanje žalbi i sporova, (3) Pravni lekovi, sankcije i izvršenje odluka i (4) Informisanje i edukacija javnosti.

(1) Institucionalni model rešavanja sporova

Izborni učesnici (posebno oni koji su direktni akteri na izborima) moraju da znaju koja institucija je nadležna za pojedine vrste sporova, kao i sva proceduralna i materijalna pravila i procedure kojima će se upravljati procesom odlučivanja o žalbi.

Preporuka	Institucija	Prioritizacija	Vremenski period
#1 Profesionalizovati rad lokalnih izbornih komisija i smanjiti uticaj političkih aktera na odlučivanje	Narodna skupština, LIK, RIK	Visoka	Srednjoročni
#2 Ujednačiti praksu postupanja po prigovorima, posebno u pogledu tretiranja nepotpunih prigovora i ocene dokaza	RIK, LIK	Visoka	Kratkoročni
#3 Razjasniti pravni status zapisnika o radu biračkog odbora i primedbi kao dokaza	LIK, RIK	Visoka	Kratkoročni
#4 Ujednačiti primenu pravila o pseudonimizaciji i zaštiti podataka o ličnosti	RIK, LIK	Visoka	Kratkoročni

(2) Pravila i postupci za istragu i rešavanje žalbi i sporova

Propisi moraju da obezbede jasne smernice o svim pravnim pitanjima u rešavanju izbornih sporova, teretu dokazivanja, precizno definisanim vrstama dokaza koji su prihvatljivi u postupcima, pravnim lekovima i rokovima u postupku. Globalni standardi nalažu da ove procedure moraju biti uspostavljene na vreme, pre početka izbora i svi akteri moraju da budu detaljno upoznati s njima.

Preporuka	Institucija	Prioritizacija	Vremenski period
#5 Redefinisati zakonski okvir i jasno propisati šta su dozvoljeni i dovoljni dokazi za dokazivanje nepravilnosti u vezi sa glasanjem	Narodna skupština, RIK	Visoka	Kratkoročni
#6 Usaglasiti propise i omogućiti da se postupci pokreću elektronskim putem, u skladu sa važećim Zakonom o elektronskom postupku i Zakonom o opštem upravnom postupku. Precizno propisati način i pravila elektronske komunikacije sa strankama	Narodna skupština, RIK, LIK	Visoka	Kratkoročni

(3) Pravni lekovi, sankcije i izvršenje odluka

Pravni lekovi moraju da budu poznati na vreme, pre izbornog procesa i na kraju procesa moraju da postoje mehanizmi koji će obezbediti njihovo sigurno izvršenje. Samo uz tako definisane pravne lekove, može da se govori o kredibilnom i efikasnom procesu rešavanja izbornih sporova.

Preporuka	Institucija	Prioritizacija	Vremenski period
#7 Razmotriti izmenu zakonodavnog okvira i stepenovanje pravnih lekova u postupcima zaštite izbornih prava, kako bi izborni proces bio efikasniji i brži i kako bi se sprečila zloupotreba kroz namerno poništavanje izbora na biračkim mestima	Narodna skupština	Visoka	Srednjoročni
#8 Podstaći primenu sankcija protiv članova biračkih odbora i izbornih komisija koji svoja zaduženja ne sprovode u skladu sa zakonom – kroz proaktivniju ulogu tužilaštva / Uvesti evidenciju rada i učinka članova BO i komisija	Ministarstvo pravde, tužilaštvo, RIK	Visoka	Srednjoročni
#9 Ojačati ulogu tužilaštva u procesuiranju izbornih nepravilnosti	Tužilaštvo, Ministarstvo pravde	Srednja	Srednjoročni

(4) Informisanje i edukacija javnosti

Informisanje i edukacija javnosti treba da obezbedi da su svi izborni akteri i najšira javnost dobro upoznati sa svojim pravima i obavezama koje iz njih proističu.

Preporuka	Institucija	Prioritizacija	Vremenski period
#10 Sprovoditi redovne obuke za članove lokalnih izbornih komisija u oblasti rešavanja izbornih sporova	RIK, Pravosudna akademija, viši sudovi	Visoka	Kratkoročni
#11 Napraviti godišnji plan treninga za <u>političke stranke i organizacije</u> na lokalnom nivou i redovno sprovoditi treninge s ciljem povećanja kapaciteta političkih stranaka i organizacija po pitanju informisanosti o mehanizmima u procesu	Civilno društvo	Visoka	Kratkoročni

rešavanja izbornih sporova i načina korišćenja istih			
#12 Napraviti godišnji plan obuke za predstavnike <u>viših sudova</u> i redovno sprovesti obuku (jednom godišnje ili uoči izbora) s ciljem povećanja kapaciteta po pitanju utvrđivanja okolnosti i adekvatnog postupanja prilikom odlučivanja po žalbama	RIK, Pravosudna akademija, viši sudovi	Visoka	Kratkoročni
#13 Organizovati i sprovesti edukativne kampanje za <u>birače</u> i informisanje javnosti o tome kako koristiti mehanizme u zaštiti izbornog prava i kako pristupiti procesu odlučivanja o žalbama	Civilno društvo, RIK	Visoka	Kratkoročni
#14 Pripremiti unapred formulare za podnošenje prigovora na izborni proces i učiniti ih dostupnim na biračkim mestima u dovoljnom broju primeraka	RIK, LIK	Visoka	Kratkoročni